

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิตินักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในเรื่องนี้ โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิตินักศึกษา
2. ศึกษาบริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิตินักศึกษาในมหาวิทยาลัย
3. วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิตินักศึกษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ข้อมูลในการวิจัยได้จากการวิเคราะห์สาระ การสำรวจ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการประเมินตามกระบวนการของผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของคุณธรรมในนิตินักศึกษา โดยวิเคราะห์สาระจากเอกสารเกี่ยวกับคุณธรรมในนิตินักศึกษา ตั้งแต่เริ่มดำเนินการวิจัย และโดยการสำรวจระดับคุณธรรมในนิตินักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยยึดกรอบตามคุณธรรม 9 ประการ ตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
2. ศึกษาบริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิตินักศึกษา โดยการวิเคราะห์สาระจากเอกสารเกี่ยวกับระบบสังคมและเศรษฐกิจ ตั้งแต่เริ่มต้นการวิจัย

3. วางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต โดยใช้ข้อค้นพบจากข้อ 1 และ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยสรุปได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. การประเมินระดับคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทย
3. การศึกษาบริบทของการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา
4. การศึกษาและจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต
5. การตรวจสอบแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต
6. การวิเคราะห์ สรุป และนำเสนอแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เอกสารที่เกี่ยวกับคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา เอกสารเกี่ยวกับบริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาและวางแผนยุทธศาสตร์ และอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบแผนยุทธศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างเอกสารที่เกี่ยวกับคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา เอกสารที่เกี่ยวกับบริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาจำนวน 1,440 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบ Multistage Cluster sampling , stratification ได้รับผลการประเมินกับคืนมาทั้งหมด 1,280 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 นิสิตนักศึกษา 8 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball sampling ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาร่างแผนยุทธศาสตร์ จำนวน 23 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตรวจสอบแผนกลยุทธ์ จำนวน 7 ท่าน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต สรุปผลและนำเสนอเป็นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 2 สรุปผลการประเมินระดับคุณธรรม 9 ประการตามรอยพระยุคลบาทในนิสิตนักศึกษาไทย

ตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ คุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 4 แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 1 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาในสหรัฐอเมริกาขาดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ มีความเป็นวัตถุนิยมสูง เห็นแก่ตัว กระจายอำนาจ บูชาความมั่งคั่งและสถานภาพอันสูงส่ง ขาดภาษากลางในเรื่องของคุณธรรม จากความอดทนอดกลั้น ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม มีการเรียกร้องให้สถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา จัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเพื่อให้นิสิตนักศึกษา มีความซื่อสัตย์ สติปัญญา ความยุติธรรม ความเป็นพลเมืองดีและความเป็นประชาธิปไตย

สำหรับสภาพคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทย เมื่อใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม 9 ประการตามรอยพระยุคลบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาวิเคราะห์ พบว่า

- คุณธรรมที่มีปรากฏหรือกล่าวถึงสูงสุด ได้แก่ ความเสียสละอดทน หน้าที่และความเพียร
- คุณธรรมที่มีปรากฏหรือกล่าวถึงปานกลาง ได้แก่ ความสุจริต ความกตัญญู และเพื่อประชาชน
- คุณธรรมที่มีปรากฏหรือกล่าวถึงต่ำสุด ได้แก่ ความเมตตา สติปัญญา และความถูกต้องเป็นธรรม

ตอนที่ 2 สรุปผลการประเมินระดับคุณธรรม 9 ประการตามรอยพระยุคลบาทในนิสิต นักศึกษาไทย

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณธรรม 9 ประการของนิสิตนักศึกษา 1280 คนตามรอยพระยุคลบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตนักศึกษาชาย 584 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 และเป็นหญิง 696 คน คิดเป็นร้อยละ 54.44 ตามลำดับ อายุ 17 - 19 ปี จำนวน 356 คน, อายุ 20 - 22 ปี จำนวน 785 คน และอายุ 23 - 25 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8, 61.3 และ 10.6 ตามลำดับ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 97.9 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 48.1 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล สาขาที่ศึกษา คือ วิทยาศาสตร์การแพทย์ 312 คน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 360 คน สังคมศาสตร์ 328 คน และมนุษยศาสตร์ 280 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4, 28.1, 25.6 และ 10.0 ตามลำดับ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 30.9 มีรายได้ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,000 บาท สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 80.9 อาศัยอยู่กับบิดามารดา คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีพี่น้อง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 และนิสิตนักศึกษา ร้อยละ 45.6 เป็นบุตรคนแรกของครอบครัว

2. ผลการประเมินระดับคุณธรรม พบว่า

2.1 คุณธรรมที่มีค่าสูง 3 ประการ ได้แก่ คุณธรรมด้านหน้าที่ ($\bar{x} = 3.21$) ด้านเพื่อประชาชน ($\bar{x} = 3.13$) และด้านสติปัญญา ($\bar{x} = 3.01$)

2.2 คุณธรรมที่มีค่าปานกลาง 3 ประการ ได้แก่ คุณธรรมด้านความเสียสละอดทน ($\bar{x} = 2.95$) ความถูกต้อง ($\bar{x} = 2.88$) และความเพียร ($\bar{x} = 2.87$)

2.3 คุณธรรมที่มีค่าต่ำ 3 ประการ ได้แก่ คุณธรรมด้านความสุจริต ($\bar{x} = 2.78$) ความเมตตา ($\bar{x} = 2.71$) และความกตัญญู ($\bar{x} = 2.52$)

3. ระดับคุณธรรมที่เพศชายมีค่าใกล้เคียงสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ สติปัญญา ความเพียร และความสุจริต ส่วนระดับคุณธรรมที่เพศหญิงมีค่าใกล้เคียงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ หน้าที่ เสียสละ อดทน เมตตา ความถูกต้องเป็นธรรม และกตัญญู สำหรับระดับคุณธรรมด้านเพื่อประชาชนนั้นไม่มีความแตกต่างกันในเพศหญิงและเพศชาย

4. ระดับคุณธรรมที่กลุ่มอายุน้อยมีค่าใกล้เคียงสูงกว่ากลุ่มอายุมากคือเรื่อง สติปัญญา ส่วนระดับคุณธรรมที่กลุ่มอายุมากมีค่าใกล้เคียงอายุน้อย ได้แก่ ความสุจริต หน้าที่ เมตตา และความถูกต้องเป็นธรรม สำหรับเรื่อง ความกตัญญูนั้นนิสิตนักศึกษาที่อายุ 20-22 ปี จะ

มีค่าใกล้เคียงน้อยที่สุด อายุ 17-19 ปี มีค่าใกล้เคียงปานกลาง และอายุ 23-25 ปี มีค่าใกล้เคียงสูงสุด ในเรื่องเพื่อประชาชนนั้น กลุ่มอายุ 23-25 ปี มีค่าใกล้เคียงน้อยที่สุด อายุ 17-19 ปี มีค่าใกล้เคียงปานกลาง และอายุ 20-22 ปี มีค่าใกล้เคียงสูงสุด ในเรื่องเสียสละอดทนนั้น ไม่พบความแตกต่างกันในนิสิตนักศึกษาต่างกลุ่มอายุ

5. ความเพียรในกลุ่มนับถือศาสนาพุทธมีค่าใกล้เคียงน้อยกว่าศาสนาคริสต์และอิสลาม ตามลำดับ ความสุจริตในกลุ่มนับถือศาสนาคริสต์มีค่าใกล้เคียงน้อยกว่าศาสนาอิสลามและพุทธตามลำดับ ความเมตตาและเพื่อประชาชน ในกลุ่มนับถือศาสนาคริสต์ มีค่าใกล้เคียงน้อยกว่าศาสนาพุทธและอิสลาม ตามลำดับ ความถูกต้องเป็นธรรมในกลุ่มนับถือศาสนาพุทธมีค่าใกล้เคียงน้อยกว่าศาสนาอิสลามและคริสต์ตามลำดับ ส่วนคุณธรรมด้านสติปัญญา หน้าที่ เสียสละอดทนและกตัญญู ไม่มีความสัมพันธ์กับศาสนาที่นับถือ

6. คุณธรรมทั้ง 9 ประการมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับภูมิฐานะของนิสิตนักศึกษา ตัวอย่างเช่น ในเรื่องความถูกต้องเป็นธรรมนั้น นิสิตนักศึกษาที่มีภูมิฐานะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นจะมีค่าระดับความถูกต้องเป็นธรรมใกล้เคียงน้อยกว่า ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก กรุงเทพฯและปริมณฑล และภาคใต้ ตามลำดับ

7. ในเรื่องสาขาวิชานั้น สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์จะมีระดับในเรื่องความถูกต้องเป็นธรรม ความกตัญญู และเพื่อประชาชนใกล้เคียงมากกว่าสาขาอื่นๆ ส่วนในเรื่องความเสียสละอดทน สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีค่าใกล้เคียงมากกว่าสาขาอื่นๆ

8. นิสิตนักศึกษาที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐจะมีค่าความเสียสละอดทนเมตตา ถูกต้องเป็นธรรมใกล้เคียงมากกว่าภาคเอกชน แต่จะมีระดับความเพียร ความกตัญญู และเพื่อประชาชนใกล้เคียงน้อยกว่าภาคเอกชน ส่วนคุณธรรมในด้านสติปัญญา สุจริตและหน้าที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนิสิตนักศึกษา ภาครัฐและเอกชน

9. นิสิตนักศึกษาที่อยู่ชั้นปีที่ 5 มีระดับคุณธรรมในด้านเพื่อประชาชนถูกต้องเป็นธรรม หน้าที่และความกตัญญูใกล้เคียงมากที่สุด นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมในด้านความอดทน เมตตา และสุจริตใกล้เคียงมากที่สุด

10. นิสิตนักศึกษาที่มีรายได้ครอบครัวสูงกว่า 50,000 บาท/เดือน มีคุณธรรมในด้านเพื่อประชาชนและความเพียรใกล้เคียงมากที่สุด ส่วนนิสิตนักศึกษาที่มีรายได้ครอบครัว 40,001 – 50,000 บาท /เดือน มีคุณธรรมในด้านเสียสละอดทน และเมตตาใกล้เคียงมากที่สุด

11. นิสิตนักศึกษาที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมีระดับคุณธรรมด้านเพื่อประชาชน หน้าที่ เสียสละอดทน สุจริตและเมตตาใกล้เคียงมากที่สุด ส่วนนิสิตนักศึกษาที่บิดามารดาเสียชีวิตมีระดับคุณธรรมด้านความเพียร และถูกต้องเป็นธรรมใกล้เคียงมากที่สุด

12. นิสิตนักศึกษาที่อาศัยกับพระในวัด มีระดับคุณธรรมด้านเพื่อประชาชน ความเพียร ความสุจริต และกตัญญู ใกล้เคียงมาก ส่วนนิสิตนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา จะมีระดับคุณธรรมด้านความถูกต้องเป็นธรรมใกล้เคียงมากที่สุด และนิสิตนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก มีระดับคุณธรรมด้านหน้าที่ใกล้เคียงมากที่สุด

13. นิสิตนักศึกษาที่มีจำนวนพี่น้อง 7-9 คน มีระดับสติปัญญา ความสุจริตและความอดทน ใกล้เคียงมากที่สุด ส่วนนิสิตนักศึกษาที่มีจำนวนพี่น้อง 1-3 คน มีระดับคุณธรรมในด้านความเพียรใกล้เคียงมากที่สุด คุณธรรมอื่นๆ ที่เหลือได้แก่ หน้าที่ เมตตา กตัญญู และเพื่อประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนพี่น้องที่นิสิตนักศึกษามีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

14. นิสิตนักศึกษาที่เป็นบุตรลำดับที่ 6 มีระดับคุณธรรมในด้านสติปัญญา สุจริต เสียสละอดทน และกตัญญู ใกล้เคียงมากที่สุด

15. นิสิตนักศึกษาส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 17.52) มีความภูมิใจมากที่สุดที่ตนเองเป็นคนดี มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกตัญญู มีความซื่อสัตย์ เพราะสามารถทำให้ผู้อื่นมีความสุข และคุณพ่อคุณแม่มีความภาคภูมิใจบางส่วน (ร้อยละ 13.72) ก็รู้สึกภูมิใจที่เกิดมาเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ เพราะคิดว่าพ่อแม่ให้ทุกอย่างในชีวิตมีความอบอุ่นในครอบครัว ส่วนที่เหลือมีความภูมิใจมากที่สุดในเรื่องการประสบความสำเร็จในการเรียน การที่สามารถหารายได้ได้ด้วยตนเอง การได้ช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งการได้เกิดมาเป็นคนไทย แสดงว่านิสิตนักศึกษามีความรักความผูกพันกับครอบครัว การเรียน และผู้ที่อยู่รอบๆ กาย รวมทั้งมีพื้นฐานจิตใจที่ต้องการจะเป็นคนดี

16. นิสิตนักศึกษาส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 24.34) รู้สึกเสียใจที่สุดเกี่ยวกับตนเองในเรื่องที่ทำให้พ่อแม่เสียใจการไม่ตั้งใจเรียน การทำสิ่งไม่ดี เช่น ขโมยของ พุดโกหก ขาดความรอบคอบ ทำโดยไม่ได้คิดให้ดีก่อน การทะเลาะกับพี่น้อง การโต้เถียงญาติผู้ใหญ่ การใช้ชีวิตไร้สาระไม่ทำตัวให้เป็นประโยชน์ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ปัญหาเกี่ยวกับแฟนและเพื่อน โดยมีหนึ่งรายให้ข้อมูลว่ารู้สึกเสียใจมากที่สุดที่ต้องเสียความบริสุทธิ์ก่อนวัยอันสมควร

17. ในเรื่องคุณธรรมที่ต้องพัฒนาเป็นพิเศษนั้น นิสิตนักศึกษาเห็นว่าควรจะเป็นเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ความเมตตา ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และประเทศชาติ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การมีสติ และความสามัคคี

18. แนวทางในการพัฒนาคุณธรรม นิสิตนักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปลูกฝังอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็ก โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว มีการสอดแทรก

ในบทเรียน รวมทั้งมีวิชาบังคับเรียน มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม มีการยกย่องชื่นชมผู้ทำความดี มีกิจกรรมกระตุ้นการทำความดีอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ รวมทั้งมีการรณรงค์ใหญ่เป็นครั้งคราว โดยการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น นั่งสมาธิ ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ มีการออกประกาศรับรองคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาที่จบการศึกษาจากสถาบัน มีการสอดแทรกคุณธรรมในสื่อต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ ละคร ภาพยนตร์ มีการจัดกิจกรรมที่ยึดหลักคุณธรรมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมีการสร้างความร่วมมือในการไม่ยอมรับผู้ที่ไม่มีความดี

ตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

ผลการศึกษาวิเคราะห์บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา พบว่า ระบบเทคโนโลยี ได้แก่ ระบบเทคโนโลยีชีวภาพที่มีเรื่องความก้าวหน้า เกี่ยวกับยีนส์ และการตัดต่อยีนส์กับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ก่อให้เกิดรูปแบบของการเรียนการสอน และการใช้ชีวิตที่เน้นปัจเจกมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยิ่งลดน้อยลง พัฒนาการทางด้านคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาจึงชะงักงัน

ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเองก็เน้นในเรื่องการเห็นแก่ตัวเอาตัวเอาเปรียบ มุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม เน้นวัตถุนิยม ทำให้นิสิตนักศึกษาเคยชินและต้องปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอด ทำให้เกิดความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม

ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบริบทของระบบเทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจและสังคมด้วย โดยต้องพยายามปรับแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา ให้สอดคล้องและปิดช่องโหว่ที่เกิดจากระบบต่างๆ ข้างต้นด้วย

ตอนที่ 4 แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต

4.1 ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน
- 2) ยุทธศาสตร์ในการวิจัย
- 3) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4) ยุทธศาสตร์ในการบริการวิชาการสังคม

- 5) ยุทธศาสตร์ในการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 6) ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ

1) ยุทธศาสตร์ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.1 ความกตัญญู
- 1.2 ความเมตตา
- 1.3 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปหรือวิชาคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วิธีการ สอน ที่หลากหลายไม่น่าเบื่อและให้เข้ากับชีวิตประจำวัน จัดเนื้อหาในหลักสูตรให้มีการบูรณาการ คุณธรรมเรื่องความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต จัดการเรียนการสอนให้นิสิต นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายประเด็น ปัญหาเรื่อง ความกตัญญู ความเมตตา และ ความสุจริตที่มีผลต่อสาขาอาชีพของตนเอง จัดอบรมพัฒนาอาจารย์ทุกคนในสถาบันให้มี ความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนสอดแทรกคุณธรรมในทุก ๆ วิชา จัดช่องทางการ แลกเปลี่ยนความรู้และทักษะในการสอนแบบสอดแทรกคุณธรรมให้กับอาจารย์ทุกคน จัด วรรณคดีต่อต้านการทุจริตในการสอบเพื่อเพิ่มคุณธรรมในเรื่องความสุจริตแก่นิสิตนักศึกษา

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเป็น การพัฒนาสติปัญญา มีการบูรณาการแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะเพื่อประชาชน เข้าไว้ในหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนอาจเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้และทักษะที่ได้ จากวิชาที่เรียนไปให้บริการช่วยเหลือสังคม สอดแทรกคุณธรรมเรื่องหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาใน วิชาเรียนอื่น ๆ

2) ยุทธศาสตร์ในการวิจัย

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.4 ความกตัญญู
- 1.5 ความเมตตา
- 1.6 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดการวิจัยเพื่อหาสาเหตุและวิธีการเพิ่มระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต วิจัยหากิจกรรมที่จะพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต วิจัยการสร้างต้นแบบ (Role Model) ในเรื่องความกตัญญู ความเมตตาและความสุจริต

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

ประยุกต์หลักการของการวิจัยเข้าไปในชั้นเรียน ให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสทำวิจัยทั้งในชั้นและนอกชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และเพื่อรับใช้มวลชน วิจัยเกี่ยวกับหน้าที่อันพึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษา

3) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบริบทนักศึกษา

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.7 ความกตัญญู
- 1.8 ความเมตตา
- 1.9 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดกิจกรรมการพบปะสังสรรค์ผู้ปกครองและนิสิตนักศึกษา เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและแสดงความกตัญญูกตเวที จัดกิจกรรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ เช่น คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ ประเทศชาติโดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมปลูกฝังความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต จัดอบรมเทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ ลงในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ให้แก่อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่รับผิดชอบด้านกิจการนิสิตนักศึกษา และตัวนิสิตนักศึกษาเอง

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดให้มีการทำกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ โดยผลักดันให้นิสิตนักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วม จัดเวทีให้นิสิตนักศึกษาได้นำความรู้ความสามารถจากการเรียนมาบูรณาภายในการทำงาน จัดให้มีการประเมินการดำเนินงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเพื่อขยายผลในกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ

4) ยุทธศาสตร์ในการบริการวิชาการแก่สังคม

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.1 ความกตัญญู
- 1.2 ความเมตตา
- 1.3 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดบริการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่สังคมโดยให้นิสิตนักศึกษารับผิดชอบและดำเนินการเอง เพื่อให้เรียนรู้การทำงานร่วมกันโดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาทำให้มีการพัฒนาในเรื่องความกตัญญูต่ออาจารย์ผู้ให้คำปรึกษาและความเมตตาจากการมีโอกาสเป็นผู้ให้

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดโครงการเผยแพร่ความรู้จากชั้นเรียนสู่สังคมเพื่อฝึกฝนการถ่ายทอดความรู้ ความคิดซึ่งจะก่อให้เกิดสติปัญญา ทำให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบของนักวิชาการ และป็นการทำเพื่อสาธารณะหรือเพื่อประชาชน

5) ยุทธศาสตร์ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.1 ความกตัญญู
- 1.2 ความเมตตา
- 1.3 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดกิจกรรมพัฒนาความกตัญญูในวันสำคัญ ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันครู วันผู้สูงอายุ ฯลฯ จัดกิจกรรมพัฒนาความเมตตา เช่น การได้ชีวิตโคกระบือ จัดโครงการวัฒนธรรมสัญจร ซึ่งสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของบรรพชนในเรื่องความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จัดโครงการต่อยอดความรู้และภูมิปัญญาไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนา สติปัญญา ความรู้จกัรับผิดชอบในหน้าที่ จัดให้นิสิตได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ไทยให้แก่สังคมภายนอกเพื่อเป็นกิจกรรมเพื่อประชาชน

6) ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ

ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

1. คุณธรรมระดับต่ำ ประกอบด้วย

- 1.1 ความกตัญญู
- 1.2 ความเมตตา
- 1.3 ความสุจริต

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

เสริมสร้างความแข็งแกร่งของเครือข่ายพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาที่มีอยู่แล้ว เช่น เครือข่ายการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย โดยการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่และเต็มใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมที่อยู่ในระดับต่ำ เช่น ความกตัญญู ความเมตตา ความสุจริต วางนโยบายจัดระบบบริหารจัดการฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาให้มีความเชื่อมโยงกัน ประสานความเข้าใจกับอาจารย์ทุกคนว่ามีบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอดำเนินการพัฒนาคุณธรรม

2. คุณธรรมระดับสูง ประกอบด้วย

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 เพื่อประชาชน
- 2.3 หน้าที่

มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

วางนโยบายให้มีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะทั่วทั้งสถาบัน จัดเวทีคุณธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสาธารณะจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนิสิตนักศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาสติปัญญา ประสานงานกับสื่อทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ในการเผยแพร่บทบาทหน้าที่ที่พึงมีและพึงเป็นในนิสิตนักศึกษา

4.2 แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต

การพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต :

แนวคิด ยุทธศาสตร์ และกลไกสู่ความสำเร็จ

จากสถานการณ์การพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น พบข้อเท็จจริงคือการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต มีความก้าวหน้าไปในระดับหนึ่ง เห็นได้จากมีความตื่นตัวของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกือบจะทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ผู้แทนศาสนา สื่อมวลชน รวมทั้งตัวนิสิตนักศึกษาเอง แต่ก็ยังขาดการประสานงานที่ดีระหว่างฝ่ายต่างๆ ขาดการรวมพลังและแสวงหาจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา เนื่องจากยังมีบางประเด็นที่ต้องเร่งรัดและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ฝ่ายต่างๆไม่สามารถรับมือได้ทัน และอาจจุดรั้งการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา ทำให้ไม่สามารถก้าวไปได้อย่างตั้งใจ ได้แก่ นิสิตนักศึกษามีความอ่อนด้อยในคุณธรรมด้านความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต อันนำไปสู่ปัญหามากมายในระบบการศึกษา และในสังคมไทย เช่นการมีค่านิยมเกี่ยวกับการทุจริตในการสอบว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ใช่สิ่งที่ผิดคุณธรรม นอกจากนี้ ปัญหาต่างๆล้วนก่อเกิดจากตัวนิสิตนักศึกษาเองซึ่งเป็นผลพวงจากระบบการศึกษาที่เน้นความเป็นปัจเจกมากกว่าการสร้างนิสิตนักศึกษาให้มีจิตสาธารณะ จึงทำให้คุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้ออาทรลดน้อยลง อีกทั้งในส่วนของนโยบายของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาเอง ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้งระบบสนับสนุนต่างๆ ในเรื่องฐานข้อมูล และการประเมินผลที่สะท้อนข้อเท็จจริง ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาที่ฝังลึกมานานหรือเรียกได้ว่าเป็นปัญหารากเหง้าของวงการอุดมศึกษาไทยซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างทับซ้อน ได้แก่วิกฤตคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาไทย การพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตนิสิตนักศึกษา และการเคลื่อนย้ายคน และทุนอย่างเสรีซึ่งเป็นผลจากโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมทรามทางด้านคุณธรรม เช่นอาชญากรรม ยาเสพติด และการแพร่กระจายโรค เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อผนวกสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่แวดล้อมตัวนิสิตนักศึกษากับการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาต่างๆที่เกิดขึ้นในโลกอย่างรวดเร็ว จึงเป็นสัญญาณที่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาในระยะต่อไปต้องมีการปรับให้แตกต่างไปจากอดีตที่เป็นลักษณะการตั้งรับโดยมุ่งการพัฒนาคุณธรรมเชิงรุกที่เป็นการ

ลงทุนอย่างคุ้มค่า โดยมีแนวคิด ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ และกลไกสู่ความสำเร็จของการพัฒนาที่นำไปสู่เป้าประสงค์ “ นิสิตนักศึกษาไทยเปี่ยมด้วยคุณธรรม อยู่ในสังคมอุดมศึกษาที่เอื้ออาหารสันติและ เป็นธรรม”

4.2.1 แนวคิด

1) จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นวัตถุนิยมสูง เห็นแก่ตัว กระจายอำนาจ ขาดความอดทนอดกลั้น ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเสียสละอดทน ขาดความตระหนักในหน้าที่ ขาดความเพียร ขาดความสุจริต และกตัญญู

2) จากการประเมินระดับคุณธรรม 9 ประการ ตามรอยพระยุคลบาทในนิสิตนักศึกษาไทย จำนวน 1280 คน พบข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมที่มีระดับต่ำ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาโดยเร่งด่วน ได้แก่ คุณธรรมด้านความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต ส่วนคุณธรรมที่มีระดับสูง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงรักษาระดับไว้ ได้แก่ คุณธรรมด้านหน้าที่ เพื่อประชาชน และสติปัญญา

3) จากการวิเคราะห์บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจพบว่า มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาในลักษณะการส่งเสริมลักษณะของวัตถุนิยมมากขึ้น นิสิตนักศึกษสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ และสื่อที่ขัดขวางการพัฒนาคุณธรรม เช่น สื่อที่แสดงถึงความรุนแรง สื่อลามกต่าง ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

4.2.2 ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์

การพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิตในเชิงรุก จะบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้บนพื้นฐานข้อมูลข้างต้น ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

- 1) การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา
- 2) การวิจัยในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาอย่างเข้มข้น จริงจังและต่อเนื่อง
- 3) การพัฒนานิสิตศึกษานอกชั้นเรียน อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับการเรียนในชั้นเรียน

- 4) การบริการวิชาการแก่สังคมที่เป็นเวทีฝึกทักษะเพื่อพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา
- 5) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 6) การบริหารจัดการ สถาบันอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา เช่น การบูรณาการวิชาการและกิจกรรมนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา

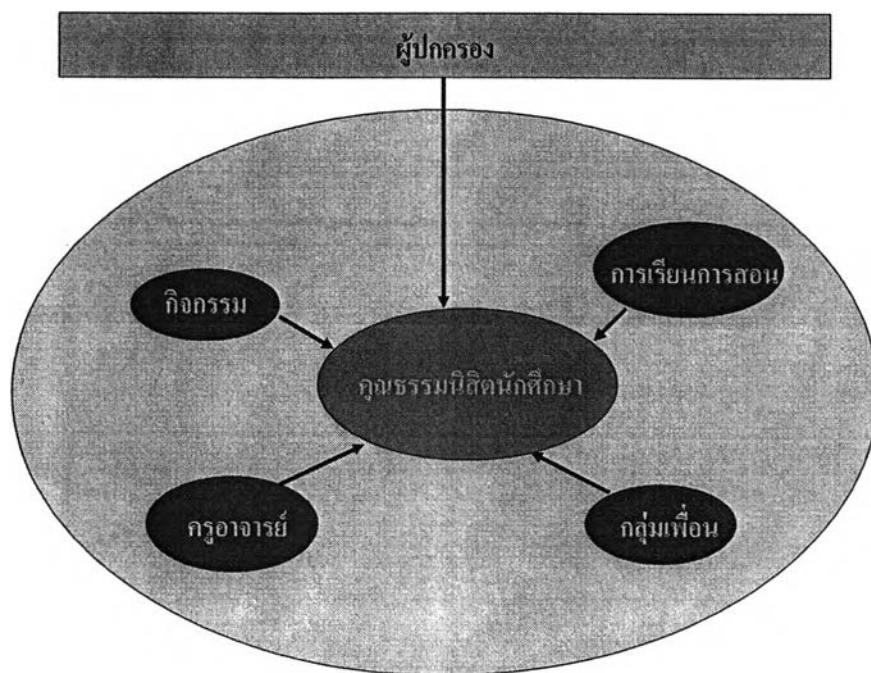
4.2.3 กลไกสู่ความสำเร็จ

การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาเชิงรุกต้องอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ควบคู่กับการเสริมสร้างระบบรองรับการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพโดยจะต้องให้ความสำคัญใน องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ครอบครัวยุคใหม่ ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษา ต้องมีบทบาทหลักในการร่วมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา มีการติดต่อกับสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะของเครือข่าย เพื่อช่วยติดตามสร้างเสริมและพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา
- 2) ครู อาจารย์ต้องมีการพัฒนาเทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการวิจัยศาสตร์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม
- 3) กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา จำเป็นต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มเพื่อนที่มีผลต่อพัฒนาการด้านคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา
- 4) กิจกรรม เป็นรูปแบบการประพฤติปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมมาใช้จริงในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
- 5) การเรียนการสอน ต้องจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมในทุกวิชา อย่างแนบเนียนจนนิสิตนักศึกษาไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และรู้สึกว่าถูกยัดเยียด มีการบูรณาการเรื่อง คุณธรรมเข้ากับทุกวิชาที่เรียน จนนิสิตนักศึกษาเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาคุณธรรมในตนเองและเพื่อน

กลไกสู่ความสำเร็จทั้งหมด แสดงได้ด้วย ภาพที่ 17 ต่อไปนี้

ภาพที่ 17 กลไกสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต

สำหรับรายละเอียดในกลไกสู่ความสำเร็จที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมที่มีระดับต่ำในนิสิตนักศึกษาไทย ได้แก่ คุณธรรมด้านความกตัญญู ความเมตตา และความสุจริต และคุณธรรมที่มีระดับสูงที่ต้องรักษาไว้ ได้แก่ คุณธรรมด้านสติปัญญา เพื่อประชาชน และหน้าที่นั้นได้จัดทำเป็นยุทธศาสตร์ 2 ประเภท คือ ยุทธศาสตร์เร่งด่วนสำหรับการพัฒนาคุณธรรมที่มีระดับต่ำ และยุทธศาสตร์ส่งเสริมสำหรับการพัฒนาคุณธรรมที่มีระดับสูง โดยไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์ประเภทใดก็ตาม ล้วนแล้วแต่ต้องให้ความสำคัญกับภาคีหลักทั้ง 5 ภาคี ตามแผนภาพข้างต้น ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ กลุ่มเพื่อน กิจกรรม และการเรียนการสอน โดยพยายามสร้างเป็นเครือข่ายแห่งความร่วมมือที่เข้มแข็งก็จะทำให้สามารถพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การอภิปรายการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์โดยรวมของคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทย พบว่า นิสิตนักศึกษามีความเป็นวัตุนิยมสูง มักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เลือกปฏิบัติเท่าที่จำเป็น และมีเงื่อนไขว่าจะกระทำในสิ่งที่ไม่นำความเสียหายมาสู่ตนเอง ซึ่งแสดงว่าไม่ได้ทำเพราะความถูกต้องหรือยึดหลักคุณธรรม (เพ็ญแข ประจวบจำนึก, 2520) ขาดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม มีปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละอดทน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2523)

2. การอภิปรายผลการประเมินระดับคุณธรรม 9 ประการ ตามรอยพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในนิสิตนักศึกษาไทย พบว่า คุณธรรมที่มีระดับต่ำ จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ คุณธรรมด้านความสุจริต ความเมตตา และความกตัญญู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2523) ที่พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ปลุกฝังคุณธรรมเรื่อง ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทวดทวด และความยุติธรรมในระดับน้อยที่สุด คือ ต่ำกว่าร้อยละ 5 จึงเป็นผลให้นักเรียนมัธยมที่เติบโตมาเป็นนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีระดับคุณธรรมในด้านต่าง ๆ ข้างต้น ต่ำ ส่วนระดับคุณธรรมที่มีค่าสูง 3 ประการ ได้แก่ คุณธรรมด้านหน้าที่ ด้านเพื่อประชาชน และด้านสติปัญญานั้นมีการปลุกฝังตั้งแต่ในระดับมัธยมในระดับสูงถึงร้อยละ 46 ถึง 63

3. การอภิปรายผลการศึกษาวิเคราะห์บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา พบว่า บริบทของระบบสังคมและเศรษฐกิจมีอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยม ซึ่งมีผลกระทบในทางลบแก่การพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา สุวรรณทัต (2533) และพิมเสน บั้วระกา (253) ที่พบว่า ผลพวงจากการพัฒนาประเทศที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ และทุนนิยมส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของพัฒนาการทางคุณธรรมของเด็กและเยาวชนส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดอุดมคติ เล่นพรรคเล่นพวก เห็นแก่ได้ มีความเป็นวัตุนิยมมากขึ้น บทบาทของเยาวชนในการสร้างสรรค์สังคมลดน้อยลงกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยในระดับปริญญาชน ได้แก่ นิสิตนักศึกษา ผู้ซึ่งจะเติบโตขึ้นไปเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตอันใกล้ มีภาพลักษณ์ไม่ดีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องยาเสพติด การพนัน การเที่ยวกลางคืน การรับค่านิยมของต่างประเทศจนสูญเสียความเป็นไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในประเด็นสำคัญต่อสังคมนั้นมีน้อย เหลือเกินในสังคมไทย ถ้านิสิตนักศึกษาที่จะจบออกไปเป็นผู้บริหารสังคม มีความอ่อนด้อยทางคุณธรรมจริยธรรมก็จะทำให้สังคมเสื่อมทรุดเร็วขึ้น

4. การอภิปรายผลแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต มีเป้าประสงค์หลักเพื่อร่วมสร้างสรรค์นิสิตนักศึกษาที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีหลักการแนวคิดจากข้อค้นพบ 3 ประการ ข้างต้นที่ได้กล่าวไปแล้ว และมีประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น 6 ประเด็น ตามหลักการอุดมศึกษา (ศุภนิത്യ วัฒนธาดา, 2520 ; ประทีป เมธาคณวุฒิ, 2544 ; ทิศนา แชมณี, 2545 Clothier, 1931; Good, 1970 ; ธิดารัตน์ บุญนุช, 2543 ; Miller and Prince, 1976) ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน
- 2) ยุทธศาสตร์ในการวิจัย
- 3) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4) ยุทธศาสตร์ในการบริการวิชาการสังคม
- 5) ยุทธศาสตร์ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 6) ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ

อนึ่งผู้วิจัยได้แยกเป็นยุทธศาสตร์เร่งด่วนที่เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณธรรมที่มีระดับต่ำ ได้แก่ คุณธรรมด้านความสุจริต ความเมตตา และความกตัญญู กับยุทธศาสตร์เชิงรับเพื่อพัฒนาคุณธรรมที่มีระดับสูงอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป ได้แก่ คุณธรรมด้านหน้าที่ ด้านเพื่อประชาชน และด้านสติปัญญา ยุทธศาสตร์ทั้งหมดล้วนแต่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนิสิตนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ชิคเกอร์ริง และไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ บุญนุช, 2543) ที่ได้เสนอแนวความคิดการพัฒนานิสิตนักศึกษา 7 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และความสัมพันธ์กับผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็นการค้นหาว่าประสบการณ์แบบไหน การพัฒนาเป้าหมาย การพัฒนาความมีคุณธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่ แอสติน (Astin, 1968) กล่าวถึง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาว่า มีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ แก่นิสิตนักศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดและพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ภายในสถาบันเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในนิสิตนักศึกษา

การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียนก็ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตรส่วนใหญ่จะเกิดความสนใจของนิสิตนักศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ทางวิชาชีพ ส่งเสริมพละนาถมาย ปลูกฝังคุณธรรม และ

พัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีความเจริญงอกงามทั้งด้านสติปัญญา ร่างกายและจิตใจ ดังนั้นนักวิชาการจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษา
3. เพื่อปลูกฝังและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ
4. เพื่อส่งเสริมพลานามัยและพัฒนาบุคลิกภาพ
5. เพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษำบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน
6. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของสถานศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย : 2536)

จากวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณสมบัติ เสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ มีวิจรรณญาณ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมีคุณธรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดหรือนักศึกษาเป็นผู้จัดกิจกรรมเหล่านี้ขึ้นมาก็ตาม กิจกรรมนักศึกษาสามารถที่จะส่งเสริมและพัฒนา นิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งสมุน อมรววิวัฒน์ (2532) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นเป็นการส่งเสริมศีลธรรมแก่นิสิตนักศึกษาทางอ้อม เพื่อจะได้ปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดแก่นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราชันวีวรรณ ชูสถาน (2531) ที่ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีส่วนช่วยพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ ดังนั้นจากแนวความคิดและเหตุผลต่างๆ ที่กล่าวมานี้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นมีส่วนในการอบรมส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นก็จะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมา

5. การอภิปรายจุดเด่นของข้อค้นพบ

พบว่า การพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม กลุ่มเพื่อน รวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2533; บรรเทา กิตติศักดิ์, 2533) โดยกลุ่มที่มีความสำคัญอันดับแรก ก็คือ ครอบครัว อันได้แก่ บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ควรมีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมที่เข้มแข็งระหว่างภาคีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรจัดให้มีกิจกรรมระหว่างผู้ปกครอง สถาบันการศึกษาและนิสิต

นักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง นอกจากนี้ก็ควรเน้นประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาอย่างจริงจัง พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้ที่ได้จากการวิจัย เหล่านี้ อย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง และเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบัน

ข้อเสนอแนะระดับสถาบัน

1. สถาบันอุดมศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นหลักในการจัดการแผนยุทธศาสตร์ โดยแยกประเภทยุทธศาสตร์ตามเกณฑ์ของเวลาในการปฏิบัติ ความเป็นไปได้ และระดับหน่วยงานผู้ปฏิบัติในสถาบัน

2. ผลการวิจัยนี้มีได้เป็นกลไกหรือเครื่องมือที่ทุกสถาบันต้องนำไปใช้ทั้งหมด แต่เป็นหลักการที่ครอบคลุมการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม ในปัจจุบัน ดังนั้น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์สำหรับแต่ละสถาบันควรนำหลักการนี้ไปใช้ร่วมกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และวัฒนธรรมของแต่ละสถาบัน

3. สถาบันแต่ละแห่งควรจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีส่วนประกอบหลักของ คณะกรรมการจากฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายอาคารสถานที่ และ จากตัวนิสิตนักศึกษา

4. ผู้บริหารควรมีการจัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์ เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณธรรมอย่างชัดเจน มีการจัดสภาพแวดล้อม ภายในสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม มีการจัดอบรมความรู้แก่ครู-อาจารย์ เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา และมีการสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเจาะลึกในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ให้เห็นเป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง

2. ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาคุณธรรมในนิสิตนักศึกษาไทยซึ่งอาจจะมี ลักษณะรูปแบบเฉพาะต่างจากองค์ความรู้ในต่างประเทศ